

KS. DR HAB. WOJCIECH KLUIŃSKI, PROF. UKSW
KATEDRA MISJOLOGII
WYDZIAŁ TEOLOGICZNY
UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

OFICJALNE RELACJE TAJSKO-PAPIESKIE DO CZASU WIZYTY JANA PAWŁA II

OFFICIAL THAI-PAPAL RELATIONS BEFORE THE VISIT OF POPE JOHN PAUL II

ABSTRAKT

Słowa papieża Jana Pawła II o tym, że swoją wizytą odwzajemnia wcześniejsze wizyty królów nie były więc tylko czystą formułą słowną. Już trzech królów Tajlandii odwiedzało papieża. Jednak z powodu niespokojnej sytuacji politycznej w kraju (oficjalnie rządy wojskowe) papież starał się bardziej podkreślać wymiar duszpasterski oraz spotkanie z parą królewską. W miarę możliwości ograniczał relacje z władzami politycznymi. Relacje watykańsko-tajlandzkie nie skończyły się na wizycie papieża Jana Pawła II. Relacje dyplomatyczne są stale podtrzymywane. Tajlandia posyła swoich ambasadorów, a Stolica Apostolska swoich nuncjuszy. Jednym z nich był abp Salvatore Pennachio, obecny nuncjusz apostolski w Polsce.

ABSTRACT

Monastic dialogue forms a very specific form of interreligious dialogue. In addition to the dialogue of specialists, the dialogue of shared works and the dialogue of life in the meeting of followers of various religions, there is also a dialogue of religious experience. The dialogue of experience of religious life led by specialists in particular religions, that is Christian and Buddhist monks, is an important field of dialogue. Both John Paul II as well as the Buddhist and

Christian monks (especially the Benedictines) are open to this form. Interreligious hospitality forms very important dimension of such activities, which is also an important trait of the Benedictine charism. Monks of both religions, although they cannot pray together, at least they are witnesses of the attitudes and practices of the other side. This is very important in the context of Thailand, where Catholics are a small part.

WSTĘP

Tajlandia jest krajem o ciekawej historii. Ciągłość państwowa Tajlandii datuje się tradycyjnie od 1238 r. Jako monarchia absolutna, pod nazwą Królestwo Syjamu¹, państwo funkcjonowało aż do 1932 r. Panująca obecnie dynastia Czakri przejęła władzę w 1782 r. Z jednej początki państwowości sięgają w dalekiej przeszłości do walk różnych wcześniejszych organizmów państwowych na Półwyspie Indochińskim, z drugiej zaś bliższa historia czasów kolonialnych ukazuje wyjątkową sytuację kraju, który nigdy nie stał się kolonią. Te uwarunkowania polityczno-społeczne umożliwiły Tajlandii (wtedy jeszcze Syjamowi) nawiązanie jako jednemu z pierwszych państw tego regionu relacji dyplomatycznych ze Stolicą Apostolską.

Dawne państwo Tajów, założone przez króla Ramę Thibodi powstało w połowie XIV w. ze stolicą w Ajuthia. Ustrój tego państwa oparty został na buddyzmie therawada, czym różnił się od wielkiego sąsiada państwa Angkoru opartego na wzorcach hinduistycznych. Kosztem państwa Khmerów (w 1432 r. zdobycie Angkoru) oraz królestw Sukothai oraz Chiang Mai, królestwo Ajuthia stopniowo podporządkowywało sobie sporą część Półwyspu Indochińskiego i Malajskiego. W XVI w. państwo nawiązało kontakty z Europejczykami. Od 1516 r. mogli się tu osiedlać Portugalczycy, aby prowadzić handel. Ajuthia stała się wtedy centrum europejskiego handlu w regionie, przez co szybko się rozwijała.

Najdawniejszy zachowany dokument świadczący o chrześcijanach na ziemiach dzisiejszej Tajlandii pochodzi z zapisu włoskiego podróżnika Ludovico z Varthema, który odwiedził te ziemie około roku 1505². Najprawdopodobniej

¹ Od 1939 r. Królestwo Syjamu nosiło nazwę Tajlandii, jednak po drugiej wojnie światowej, w której kraj uczestniczył po stronie państw osi, państwo w relacjach międzynarodowych powróciło do terminu Syjam. Oficjalna zmiana nazwy nastąpiła w 1949 r. Najpierw dokonano oficjalnego przywrócenia dawnej nazwy Królestwo Syjamu a następnie ponownie ustanowiono nazwę Królestwo Tajlandii. Dawną nazwę państwa Syjam tłumaczono jako „kraj białego słonia”, współczesną nazwę Tajlandia tłumaczy się jako „kraj ludzi wolnych”.

² Luigi Bressan & Michael Smithies, *Thai-Vatican Relations in the Twentieth Century*, Bangkok, Apostolic Nunciature in Bangkok, 2006, s. 1.

OFICJALNE RELACJE TAJSKO-PAPIESKIE DO CZASU WIZYTY JANA PAWŁA II

byli to Ormianie żyjący w Syjamie handlujący z Indiami³. Król Syjamu pozwolił na utworzenie portugalskiego osiedla na przedmieściach ówczesnej stolicy. Mniejsze grupy europejskich katolików osiedlały się również w Ligor, Pattani, Tenasserim i Mergui. Dominikanie i jezuici opiekowali się duchowo dwoma kościołami w osiedlu portugalskim. Już wtedy prześladowani chrześcijanie z Japonii i Annamu (Wietnamu) często uciekali do bardziej liberalnego Syjamu⁴.

Przez cały wiek XVI Ajuthia musiała staczać wojny o swoje ziemie. Agresywna Birma na zachodzie w latach 1536-1563 trzykrotnie bezskutecznie próbowała podbić Ajuthię. W końcu udało jej się to w 1569 r. Po piętnastu latach Ajuthia odzyskała jednak suwerenność i sama rozpoczęła podboje, najpierw na wschodzie zajmując Kambodżę, a potem rewanżując się również Birmie. Podporządkowała też sobie państwo Chiang Mai na północy.

Część sukcesu Ajuthia zawdzięczała kontaktom handlowym z Europą. W latach 1598 oraz 1604 zawierała układy handlowe z Hiszpanią i Holandią. Rozwój handlu sprzyjał wzrostowi gospodarki. Pojawili się też kupcy angielscy i nawet spora kolonia japońska.

PIERWSZE KONTAKTY SYJAMSKO-PAPIESKIE (1662-1689)

Ważną dla rozwoju Kościoła w Syjamie datą był rok 1662, w którym przybyli francuscy misjonarze Misji Zagranicznych z Paryża (MEP). Jako misjonarze pracujący w układzie misji papieskiej⁵ często pisali raporty do Rzymu. Z tego więc powodu, poza relacjami podróżników, papieże byli na bieżąco informowani o tym, co się dzieje w Syjamie⁶.

Dość szybko misjonarze uznali, że dobrze by było, gdyby papież napisał list do króla Naraja Wielkiego. Pierwszy taki list, napisany przez papieża Klemensa IX jest datowany na 24 sierpnia 1669 r. Dotarł on do króla do Ajuthii 18 paź-

³ Ormianie stanowili ważną sieć handlową między większymi miastami tego regionu. Liczba chrześcijan zwiększyła się w szesnastym wieku wraz z przybyciem Portugalczyków.

⁴ L. Bressan & M. Smithies, Dz. cyt., s. 1.

⁵ Z powodu realnych trudności w prowadzeniu misji pod patronatem królewskim (padroado) w 1622 r. powstała w Rzymie Kongregacja Rozkrzewiania Wiary. Pracujący na terenie dzisiejszej Tajlandii misjonarze Instytutu Misji Zagranicznych z Paryża pozostawali w ścisłej łączności właśnie z tą kongregacją.

⁶ W tym kontekście warto przypomnieć słynną instrukcję Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 1659 r., w której przekazywano wikariuszom apostolskim, że nie mają przenosić do Azji politycznego obrazu Francji, Hiszpanii czy Włoch, ale Ewangelię miłości Jezusa Chrystusa. Polska wersja: Instrukcja Kongregacji Rozkrzewiania Wiary dla wikariuszy apostolskich udających się do prowincji chińskich: Tonkinu i Kochinchiny, w: Breviarium Missionum. Wybór dokumentów Kościoła dotyczących dzieła misyjnego, t. 1, Warszawa, Akademia Teologii Katolickiej, 1979, s. 41-56.

dzielnika 1673 r. W odpowiedzi król również zdecydował się napisać. W odpowiedzi posłał swoich wysłańców do papieża w 1680 r. Niestety statek z nimi utonął podczas sztormu w Kanale Mozambickim. Te wydarzenia można uznać za pierwsze kontakty dyplomatyczne między Syjmem (Tajlandią) i Papiestwem (wtedy jeszcze nie Watykanem).

W tej sytuacji drugi następca Klemensa IX, bł. Innocenty XI zdecydował się napisać kolejny list, datowany 4 października 1679 r., który dotarł do tronu w roku 1682. *Spiritus movens* całej tej korespondencji był jeden z pierwszych wikariuszy apostolskich, bp Pallu⁷. Za pośrednictwem innego włoskiego biskupa, obecnego krótko w Ajuthii, papież Innocenty XI napisał jeszcze trzeci list do króla Naraja Wielkiego 15 lutego 1687 r. Nie wiadomo, czy dotarł on do adresata przed rewolucją latem 1688 r. i śmiercią króla.

W międzyczasie, w 1688 r., francuski jezuita o. Guy Tachard został poproszony o przewodniczenie syjamskiej delegacji do Rzymu wraz z drugim listem królewskim. Druga oficjalna delegacja syjamska dotarła do papieża w grudniu 1688 r. i została uroczysto przyjęta przez papieża 23 grudnia. Delegacja opuściła Rzym 7 stycznia 1689 r. nie wiedząc jeszcze, że w kraju miał miejsce zamach stanu. O. Tachard próbował doręczyć list nowemu władcy, ale wydaje się, że mu się to nie udało⁸.

Prawie równolegle z nawiązywaniem relacji z Papiestwem, w 1684 r. syjamskie poselstwa przybyły również do Francji i Anglii. Zaowocowało to kolejną umową międzynarodową podpisaną w 1685 r. z Francją, powiązaną z pierwszymi próbami chrystianizacji⁹.

OSŁABIENIE KONTAKTÓW

W następnym wieku nie udało się prowadzić tego typu korespondencji i wymiany poselstw, ale papież regularnie mianowali wikariuszy apostolskich dla tego regionu¹⁰.

⁷ François Pallu (1626-1684) pierwszy wikariusz apostolski Tonkinu, Laosu i pięciu prowincji południowozachodnich Chin. Do Ajuthii dotarł w 1662 r. W 1665 r. założył pierwsze seminarium duchowne w Ajuthii.

⁸ L. Bressan & M. Smithies, Dz. cyt., s. 2.

⁹ Pierwsi wikariusze apostolscy byli Francuzami a sama Francja starała się wtedy przejąć prerogatywy „opieki” nad misjami katolickimi w odpowiedzi na problemy związane z misjami patronackimi Portugalii w Azji.

¹⁰ Pełną listę znaleźć można na stronie <http://www.catholic-hierarchy.org/diocese/dbank.html> pod „Archdiocese of Bangkok”. W 1662 r. został utworzony wikariat apostolski Syjamu, w 1841 r. zmieniono nazwę na wikariat apostolski Syjamu Wschodniego, a w 1924 r. wikariat apostolski Bangkok. Archidiecezja Bangkok została utworzona w 1965 r.

OFICJALNE RELACJE TAJSKO-PAPIESKIE DO CZASU WIZYTY JANA PAWŁA II

Po śmierci króla Naraja w 1688 r. Europejczycy zostali wygnani z Ajuthii i nastąpiły walki wewnętrzne, co doprowadziło do osłabienia państwa. Ludność opuszczała stolicę, rzemiosło upadało, słabły wewnętrzpaństwowe więzi ekonomiczne. Ostatecznie doszło do tego, że w 1767 r. po ponad czterech wiekach świetności państwo Ajuthia upadło najechane przez Birmę. Wykorzystali to też Laotańczycy, od 1707 r. posiadający niezależne państwo i poszerzyli swoje terytorium.

W odpowiedzi na południu wybuchło powstanie antybirmańskie. Po wyparciu najeźdźców, centrum polityczne kraju przeniosło się, na okres panowania jednego władcy (Taksina) do miasta Thonburi. Po śmierci Taksina w roku 1782 na przeciwległym brzegu rzeki założono nową stolicę Krung Thep (Bangkok). Jej założyciel, generał Phra Buddha Yodfa Chulakok, koronując się w 1782 r. jako Ramatibodi (Rama I) stał się twórcą nowej dynastii Czakri, a jego państwo określano z początku jako Królestwo Bangkoku. Pierwsze lata władzy nowej dynastii to wojny w celu poszerzenie terytorium państwa. Podbili laotańskie królestwa położone na północy Półwyspu Indochińskiego, a później na południu północne sułtanaty Malajów. W epoce europejskich podbojów kolonialnych zwinnie żonglujący Bangkok odgrywał rolę lokalnego mocarstwa. Wykorzystywał procesy dezintegracyjne u sąsiadów, zwłaszcza powodowane inwazją europejską (Laos, Czampassak, Wientian) ale nie tylko¹¹.

Bangkok ponownie zaczął nawiązywać stosunki z państwami europejskimi, np. w 1818 r. z Portugalią. Ramie II, udało się zapewnić swojemu królestwu równoprawną pozycję, w wyniku podpisania układu o przyjaźni i handlu z Wielką Brytanią, a w 1833 r. nawet nawiązał stosunki dyplomatyczne ze Stanami Zjednoczonymi. Państwo rosło w siłę¹². W 1855 r. pod silnym naciskiem militarnym z zachodu (Birmy) Rama IV zawarł układ polityczno-handlowy z Wielką Brytanią dający jej prawo otwarcia konsulatu w Bangkoku i niskich ceł. Francja, prowadząca wówczas akcje kolonizacyjną na wschodzie Indochin, wymusiła najpierw zrzeczenie się na jej korzyść zwierzchnictwa nad Kambodżą w 1863 r., a następnie oddanie dużego terytorium na lewym brzegu Mekongu w 1893 r. Dalsze koncesje terytorialne w Laosie Syjam musiał poczynić w 1904 i 1907. W roku 1896 Francja i Wielka Brytania (kontrolująca Birmę i Malaje¹³) zawarły układ o pozostawieniu Syjamu jako państwa buforowego, dzieląc się nim poprzez określenie stref wpływów. Choć okrojony terytorialnie

¹¹ Np. pojawienie się na wschodzie nowego silnego Wietnamu (Annamu) skłoniło Syjam do zawarcia z nim w 1846 r. układu o wspólnej wasalizacji Kambodży.

¹² W pierwszej połowie XIX w. dysponowało już regularną armią liczącą 10 tys. żołnierzy. Zorganizowano nowoczesny system administracji terytorialnej oparty o dzielnice podzielone na okręgi, a te z kolei na gminy.

¹³ Brytyjczycy odebrali Syjamowi w 1909 r. cztery sułtanaty malajskie.

i ubezwłasnowolniony ekonomicznie, jednak Syjam zdołał zachować integralność terytorialną, pozostając jedynym w tym regionie państwem suwerennym¹⁴.

PONOWNE NAWIĄZANIE KONTAKTÓW SYJAMSKO-PAPIESKICH

W tym kontekście kolonialnym zauważyć trzeba, że doszło do odnowienia ściślejszych relacji Syjamu z Państwem Kościelnym. Wydaje się, że lody zostały przełamane dzięki osobistej przyjaźni między królem Mongkutem (1804-1868, objął władzę w 1851) i biskupem Janem Baptystą Pallegoix MEP (1805-1862, wikariusz apostolski od 1838¹⁵ r.)¹⁶. Gdy biskup odwiedził króla, który dopiero co objął tron, poprosił go o pozwolenie opuszczenia kraju, aby mógł udać się do Francji i do Rzymu. Z tej okazji król zaproponował, aby przekazał papieżowi jego pozdrowienia. Bystry biskup zaproponował, aby napisał do papieża list, na co król przystał. List był zaadresowany do „Jego Czcigodnej Świątobliwości Papieża Piusa IX, który jest nazywany po łacinie Pio Sanctopapa”. List był dość obszerny i król wyraził w nim nadzieję, że Jego Świątobliwość będzie zadowolony usłyszawszy pozdrowienia i zapewnił papieża o wolności religijnej panującej w Syjamie.

List ten został doręczony papieżowi na początku listopada przez biskupa w towarzystwie dwóch młodych Syjamczyków. Papież odpisał listem datowanym 20 grudnia 1852 r. Był on zaadresowany „Do Najjaśniejszego i Najpotężniejszego Somdech Phra Paramendra Maha Mongkut, Znakomitego Króla Syjamu”. Papież dziękował królowi za jego dobroć wobec katolików i prosił o kontynuację tej postawy. Do listu papież dołączył jako prezent małą mozaikę ukazującą Pantheon, czyli dawny rzymski budynek wzniesiony w 27 roku przed Chrystusem, który później stał się kościołem.

W kolejnym roku król Mongkut zdecydował się wysłać specjalną delegację posyłając trzech ambasadorów do Francji i do papieża. Misja ta doszła do skutku w roku 1861. Posłowie przedstawili papieżowi długi list napisany w języku syjamskim w uroczystym klasycznym stylu. Ciekawy jest początek tego listu:

¹⁴ Por. Marek Sobczyński & Marek Barwiński, *Geografia polityczna Tajlandii, „Azja, Afryka, Ameryka Łacińska. Studia i materiały”, t. 80, Warszawa, Instytut Krajów Rozwijających Się, s. 7-49.*

¹⁵ Ściśle biorąc od 1838 r. był koadiutorem, a wikariuszem apostolskim Syjamu Wschodniego z siedzibą w Bangkoku został 10 października 1841 r.

¹⁶ Świadectwem bliskich relacji istniejących w Syjamie między dworem królewskim i kościołem katolickim było oddanie czci przez króla Mongkuta biskupowi Pallegoix w czasie jego pogrzebu w roku 1862. Król uznał go jako tego, który wniósł ważny wkład w życie kraju i modernizację Syjamu.

OFICJALNE RELACJE TAJSKO-PAPIESKIE DO CZASU WIZYTY JANA PAWŁA II

„Somdetch Phra Paramendr Maha Mongkut, z boskiego błogosławieństwa Wszechmocnej Siły powszechnych bytów i różnych natur ... Do naszego Czcigodnego, Świątobliwego Świętego Przyjaciela Papieża Piusa IX, Świętego Ojca, klucznika niebios Katolickiego Rzymskiego Chrześcijańskiego Świata, Najwyższego Władcę Papiestwa w Rzymie we Włoszech ...”. W liście tym król dziękował za uprzedni list i prezent i również przesłał prezenty wraz z zapewnieniem o wolności religijnej panującej w Syjamie.

Audiencja papieska dla posłów miała miejsce w Watykanie 2 października 1861 r. z całym protokołem należnym oficjalnej delegacji. Papież obdarzył też delegację prezentami. Oczywiście padło wtedy wiele ciepłych słów z obu stron.

PIERWSZA WIZYTA KRÓLA W WATYKANIE (1897)

Aby kontynuować tę linię pogłębiania relacji z Krajami Zachodu i aby ją jeszcze bardziej rozwinąć, król Chulalongkorn posłał młodego księcia Prisdang Jumsai do Europy. Przebywając w Rzymie na początku lipca 1884 r. książę poprosił (i otrzymał) specjalną audiencję z papieżem Leonem XIII. Było to nieoficjalne uznanie moralnego autorytetu papieża, wtedy pozbawionego (od 1870 r.) władzy cywilnej. Wizyta Syjamskiego Ambasadora w takich warunkach spowodowała pewną dyskusję.

Jednak to uznanie okazało się tylko wstępem do osobistej wizyty króla Chulalongkorna u papieża w roku 1897. Drugiego dnia po przybyciu do Rzymu, król udał się rano do bazyliki św. Piotra podziwiając jej wielkość. Po południu miała miejsce audiencja papieska ze specjalnym protokołem¹⁷. Spotkanie trwało ok. 20 min i upłynęło w przyjacielskiej atmosferze. Król zanotował w swoich pamiętnikach: „Papież ma 86 lat, ale jest zdrowy i świadomy... w Watykanie uświadomiłem sobie, że papieża ma serce ojca”¹⁸.

Audiencja miała pełny charakter oficjalny właściwy dla Główn Państwa, wraz z odrębnym spotkaniem z kardynałem Sekretarzem Stanu i odwiedzinami go w hotelu, gdzie mieszkał. Co warto szczególnie podkreślić, audiencja dla króla Chulalongkorna była pierwszą w historii Kościoła audiencją udzieloną przez papieża niechrześcijańskiemu królowi lub głowie państwa.

Król musiał być z tego spotkania bardzo zadowolony, gdyż kiedy w drodze powrotnej znowu był w Rzymie w październiku zażyczył sobie ponownie odwiedzić bazylikę św. Piotra tym razem wchodząc na samą jej kopułę. Był z nim wtedy następca tronu książę Maha Vajiravudh, przyszły król Rama VI.

¹⁷ Z powodu napięć między władzami włoskimi i Stolicą Apostolską, choć – co trzeba przyznać – za obopólną współpracą.

¹⁸ L. Bressan & M. Smithies, Dz. cyt., s. 4.

Ta wizyta została nawet upamiętniona odpowiednią tablicą w języku włoskim informującą, że „29 października 1897 r. Jego Królewska Mość Chulalongkorn I, król Syjamu, wraz z Następcą Tronu księciem Maha Vajiravudh i jego dziećmi książętami Chakrabongse i Chira, a także z książętami Sambasatra, Sommot i Mahisra, braćmi królewskimi wszedł na watykańską kopułę”. Oczywiście wizycie towarzyszyła wymiana wspaniałych darów z obu stron. Kiedy papież dowiedział się, że król najbardziej pragnął mieć zdjęcie papieża z jego odręcznym podpisem, papież natychmiast spełnił to pragnienie. To zdjęcie miało być później przechowywane w pałacu królewskim w Bangkoku¹⁹.

Pierwsza dekada dwudziestego wieku to czas śmierci obu wielkich postaci, zarówno Leona XIII, jak i króla Chulalongkorna. Leon XIII umarł 20 lipca 1903 a jego następcą Pius X został wybrany 4 sierpnia. Z kolei 23 października 1910 r. umarł król a jego następcą został jego syn, Vajiravudh (jako Rama VI), który wcześniej towarzyszył ojcu w jego wizycie w Watykanie. Wydarzeniom tym towarzyszyła tradycyjna już wymiana korespondencji wyrażającej żal po zmarłym i życzenia dla następcy. Podobnie było również w przypadku śmierci papieża Piusa X (20 sierpnia 1914 r.) i wyboru Benedykta XV (3 września).

Analogiczna wymiana korespondencji dyplomatycznej miała miejsce w przypadku śmierci Benedykta XV (22 stycznia 1922) i wyboru Piusa XI (2 lutego) a także śmierci króla Vajiravudha (26 listopada 1925) i wstąpienia na tron jego następcy (brata) króla Prajadiphoka. Co prawda wcześniej, w październiku 1922 r. odwiedził Watykan książę Mahidol, ale nie doszło wtedy do audiencji z papieżem.

DRUGA WIZYTA KRÓLA W WATYKANIE (1934)

Intensyfikacja relacji nastąpiła w latach trzydziestych. W 1930 r. książę Damrong (syn króla Mongkuta) odbył prywatną wizytę w Europie. Został wtedy 29 sierpnia przyjęty na prywatnej audiencji przez papieża Piusa XI. Król Prajadhipok, którego zdrowie nie było w dobrym stanie i między innymi miał problemy z wzrokiem udał się na operację w 1934 r. Wtedy to też odwiedził Włochy. 12 marca 1934 r. rano specjalnym pociągami z San Remo król wraz z królową Rambai przybył na stację kolejową Termini²⁰. Zostali oni przywitani na dworcu przez księcia Piemontu (który w 1946 r. został królem jako Umberto II) oraz stojącego na czele rządu Benito Mussoliniego. Para królewska zatrzymała się w prestiżowym hotelu Ambasciatori miała bardzo zajęte dni zwiedzając Rzym. Była też przyjęta przez króla Włoch Victora Emmanuela III wraz z małżonką. Z powodu napiętych stosunków pomiędzy władzami włoskimi a Stolicą Apostolską oficjalnie nie było mowy o odwiedzinach Watykanu.

¹⁹ Tamże, s. 5.

²⁰ Wybudowaną w 1867 r. z błogosławieństwem Piusa XI.

OFICJALNE RELACJE TAJSKO-PAPIESKIE DO CZASU WIZYTY JANA PAWŁA II

19 marca król odwiedził m.in. katakumby św. Kaliksta. Powodem jednak – jak się wydaje – nie były tylko przyczyny turystyczno-historyczne. Opiekę nad nimi sprawowali salezjanie. Członkowie tego samego zgromadzenia pracowali też w Syjamie od 1927 r. zajmując się edukacją południowozachodniej części kraju. Dość szybko przyjęli się tam rozpoczynając tworzenie instytucji edukacyjnych zaczęli posyłać na studia do Rzymu swych wychowanków. Tak więc kiedy król Prajadhipok przybył do katakumb został przywitany przez syjamskiego salezjanina ks. Kinthin, który wtedy studiował na Gregorianum. Byli z nim również inni syjamscy studenci z kolegium „Propaganda Fide” (Urbanianum). Wśród nich był m.in. przyszły pierwszy tajski arcybiskup Bangkoku Joseph Khiamsun Nittayo.

Po tych przymiarkach w katakumbach, audiencję z papieżem zaaranżowano na środek 21 marca o godz. 11.30. Delegacja została przyjęta przez papieża w Sali Klementyńskiej. Była też okazją na chwilę specjalnej rozmowy bezpośrednio pary królewskiej z papieżem. W drodze powrotnej para królewska odbyła tradycyjną krótką oficjalną wizytę u Sekretarza Stanu (którym wtedy był kard. Eugenio Pacelli, przyszły Pius XII).

Nie jest tu celem omawianie wizyty królewskiej pary w Rzymie, odwiedzin różnych instytucji i muzeów, ale warto wspomnieć jeszcze jedno wyjątkowe wydarzenie. 1 kwietnia, w bazylice św. Piotra, miała miejsce uroczysta kanonizacja św. Jana Bosco. Przypadało to wtedy w niedzielę wielkanocną, na zakończenie roku jubileuszowego. Para królewska została zaproszona na tę uroczystość. Było to o tyle niezwykle, że byli oni przecież buddystami.

Podczas pobytu pary królewskiej w Europie doszło do przewrotu w kraju. Przy współudziale armii zmuszono króla do zaakceptowania monarchii konstytucyjnej. Ostatecznie król abdykował i udał się na emigrację do Wielkiej Brytanii.

OD DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ DO SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Główną postacią kraju, obok nowego monarchy, stał się minister obrony Luang Phibunsongkhram, który w 1938 r. przejął nawet urząd premiera. Był on zwolennikiem współpracy z Japonią. Skutkiem tego był ścisły sojusz militarny obu państw i wejście do II wojny światowej po stronie państw osi. 8 grudnia 1941 r. do Tajlandii wkroczyły wojska japońskie formalnie jako sojusznice, choć w praktyce oznaczało to okupację kraju. Z Tajlandii Japończycy atakowali brytyjskie Malaje i Birmę. Pod militarnymi rządami marszałka Phibula Songkhrama, Tajlandia opowiedziała się po stronie polityki ekspansjonistycznej. Skutkiem tego Bangkok został zbombardowany, ekonomia tajska była w ruinie

a polityczna sytuacja od czasu rezygnacji Phibula wyjątkowo niestabilna (w ciągu czterech lat było siedmiu premierów).

Jeszcze 4 maja 1946 r. młody król Ananda Mahidol, który dopiero rok wcześniej wrócił ze szkół w Szwajcarii, odwiedził katolicką katedrę Wniebowzięcia Matki Bożej a 9 czerwca został zabity w pałacu królewskim. Po wojnie Tajlandia popadła w okres ogromnej niestabilności politycznej. Phibunsongkhram powrócił raz jeszcze do władzy na drodze puczu w 1947 r., co umożliwiło przejście kraju do okresu powojennego bez rozliczenia zbrodni wojennych.

Jeśli chodzi o stosunki tajlandzko-watykańskie w tym czasie, to wiadomości o śmierci Piusa XI (10 lutego 1939 r.) i wyborze Piusa XII (2 marca) były podobnie jak wcześniej przekazywane kanałami dyplomatycznymi. Nowy papież napisał m.in. do króla Ananda Mahidola informując go o wyborze. W czasie wojny kontakty między Tajlandią (jaką stał się Syjam w 1939 r.) oraz Watykanem, zostały bardzo ograniczone.

Marszałek Phibul powrócił jako premier w kwietniu 1948 r. Mimo kilku prób zamachu udało mu się przetrwać i w 1955 r. udał się na światowy „tour” wielu krajów Azji, Ameryki i Europy. Wtedy to, dnia 1 czerwca został przyjęty na audiencji przez papieża Piusa XII. *L'Osservatore Romano* opublikowało nawet ich wspólne zdjęcie z papieżem.

Dostrzegając rosnącą rolę regionu Azji Południowowschodniej w świecie współczesnym, bullą z dnia 25 sierpnia 1957 r. papież Pius XII oddzielił Tajlandię od Delegatury Apostolskiej Indochin tworząc nową dyplomatyczną jednostkę kościelną. Kilka tygodni później, 27 listopada 1957 r. kolejną bullą odłączył półwysep Malajski (zwany półwyspem Malacca) od internuncjatury w Indiach i połączył z Delegaturą Apostolską Tajlandii.

Niecały rok później Pius XII zmarł (9 października 1958 r.) a jego następcą został wybrany Giuseppe Roncalli jako Jan XXIII (28 października). Był to papież Soboru Watykańskiego II, który bardzo pozytywnie zapisał się w historii Tajlandii.

OD TRZECIEJ WIZYTY KRÓLEWSKIEJ W WATYKANIE (1960) DO REWIZYTY JANA PAWŁA II W TAJLANDII (1984)

Lata sześćdziesiąte znowu rozpoczęły się od zacieśnienia dobrych relacji dyplomatycznych tajlandzko-watykańskich. Doszło do trzeciej wizyty aktualnie panującego władcy w Watykanie, która miała miejsce podobnie jak dwie poprzednie w czasie wielkich podróży międzynarodowych po świecie. Tym razem do spotkania doszło na końcu wizyty we Włoszech (28 września – 1 październi-

OFICJALNE RELACJE TAJSKO-PAPIESKIE DO CZASU WIZYTY JANA PAWŁA II

ka). Para królewska – król Bhumibol Adulyadej²¹ wraz z małżonką – rezydowała na Kwirynale, czyli w dawnej rezydencji papieskiej. Wizyta u papieża przebiegała zgodnie z oficjalnym protokołem dyplomatycznym dla głów państwa. Spośród ciekawostek dodać można, że Stolica Apostolska zorganizowała oficjalny samochód do honorowej kawalkady, co jest swoistym wyjątkiem, bo zasadniczo dbają o to poszczególne ambasady. Prywatna audyencja dla pary królewskiej trwała 20 minut. Nie ma żadnych zapisów o czym rozmawiano. Posługiwano się językiem francuskim. Następnie Para Królewska udała się z Papieżem do Biblioteki, gdzie obecne były również inne osoby ze świty. Z tej wizyty mamy już sporo zdjęć. Papież przywitał gości, zaprosił, aby usiedli i wygłosił przemówienie po francusku. Następnie przemówił król Bhumibol Adulyadej. Watykański dziennik *L'Osservatore Romano* następnego dnia poświęcił tej wizycie pół strony frontowej i dodatkowo część drugiej strony.

Śmierć Jana XXIII (3 czerwca 1963) i wybór Pawła VI (21 czerwca) stały się okazją do kolejnej wymiany korespondencji.

Dnia 25 kwietnia 1969 r. zostały nawiązane oficjalne relacje dyplomatyczne pomiędzy Tajlandią a Stolicą Apostolską. Odtąd stanie się już pewną tradycją przysyłanie grzecznościowych telegramów przy różnych okazjach, np. papież przesłał życzenia przelatując nad Tajlandią w listopadzie 1970 r. w drodze do Filipin.

Czymś wyjątkowym w relacjach tajsko-watykańskich stała się prywatna audyencja, jakiej udzielił w 1971 r. papież Paweł VI tajskim mnichom buddyjskim. Relacje między tajskimi buddystami a chrześcijańskimi zakonnikami sięgają wstecz do siedemnastego wieku. Gdy o. Thomas de Valguarnera przybył na ziemię dzisiejszej Tajlandii w 1656 r. od razu zaczął się uczyć tajskiego języka i zwyczajów od jednego z najbardziej znanych przełożonych w Ayutthaya. To samo uczynił młody misjonarz Jan Baptysta Pallegoix w dziewiętnastym wieku. Oczywiście wzajemne relacje nie zawsze były przyjacielskie jak w tych dwóch przypadkach. Warto tu jednak przypomnieć, że sławne spotkanie międzyreligijne na które udał się w roku 1960 sam Thomas Merton miało miejsce właśnie w Bangkoku. Buddyzm otrzymał też pozytywną ocenę w soborowej deklaracji *Nosta aetate*. Od tego czasu relacje międzyreligijne zaczęły się intensyfikować. W 1967 r. papież Paweł VI stworzył specjalny Sekretariat ds. Religii Niechrześcijańskich²².

²¹ Król Bhumibol Adulyadej (Rama IX) urodzony 5 grudnia 1927 r. wstąpił na tron w 1946 r. w czasach gdy dwór tracił na znaczeniu i oscylował na granicy bankructwa. Zdołał jednak poprawić tę sytuację i był najdłużej panującym monarchą na świecie, do roku 2016, czyli przez 70 lat. Zmarł 13 października 2016 r. Po jego śmierci ogłoszono roczną żałobę narodową. Pokazuje to wielką rolę jaką odegrało. To właśnie on ugościł później Jana Pawła II w Tajlandii. Chociaż Tajlandia stanowi monarchię konstytucyjną i na czele rządu stoi premier, to jednak król jako oficjalna głowa państwa odgrywa wielką rolę.

²² Por. L. Bressan & M. Smithies, *Dz. cyt.*, s. 124-132.

W tym duchu trzeba rozumieć prywatną audiencję, której 5 czerwca 1971 r. udzielił buddyjskim mnichom z Tajlandii papież Paweł VI. Byli to Phra Thep Sophon, wice-przeor słynnego klasztoru Wat Pho w Bangkoku, starszy mnich tajski Phra Dhamkosacharn, inspektor misji religijnych w regionach I i XIV w Tajlandii. Rok po pierwszej audiencji Paweł VI przyjął również na audiencji drugą delegację tajskich mnichów buddyjskich dnia 5 czerwca 1972 r. Tym razem delegacji przewodniczył Czcigodny Somdej Phra Vannarat, desygnowany do objęcia funkcji Patriarchy Generalnego buddyjskich mnichów Tajlandii²³.

30 października 1971 r. papież przyjął na prywatnej audiencji ministra spraw zagranicznych Tajlandii dra Thanata Khomana. Był on już wcześniej w Watykanie jako członek świty premiera Phibula Songkrana w 1955 r.

Rok 1978 przyniósł dwie śmierci papieży, co wywołało normalną w tej sytuacji korespondencję między Tajlandią i Watykanem. Paweł VI zmarł 6 sierpnia 1978 r. Jan Paweł I został wybrany 26 sierpnia. Zmarł 28 września. Jan Paweł II został wybrany 16 października 1978 r.

Wśród ostatnich przedpielgrzymkowych ważniejszych wydarzeń w dziedzinie kontaktów tajsko-watykańskich wspomnieć trzeba wyniesienie do godności kardynalskiej pierwszego tajskiego biskupa – Michaela Michai Kitbunchu. Papież napisał do biskupa list informujący go o decyzji 30 grudnia 1982 r. Konsystorz zaś miał miejsce 2 lutego 1983 r. Kard. Michai urodził się w Tambon Tha Kham, Samphran (w najbardziej katolickiej części kraju, niedaleko Bangkoku). Studiował w Rzymie na Urbanianum i został wyświęcony na kapłana diecezji Bangkok 20 grudnia 1959 r., a arcybiskupem został mianowany w 1972 r.

Oficjalny list od króla zapraszający papieża do odwiedzenia Tajlandii datowany był na 2 kwietnia 1984 r. (tzn. według kalendarza buddyjskiego – roku 2527). Król wspominał w nim, że od czasu swej wizyty w Watykanie w 1960 r. zawsze chciał ugościć papieża w Tajlandii. Papież odpisał na ten list 28 kwietnia dziękując za zaproszenie i przyjmując je²⁴.

PODSUMOWANIE

Mile słowa papieża Jana Pawła II o tym, że swoją wizytą odwzajemnia wcześniejsze wizyty królów i innych ważnych osób z życia politycznego w Tajlandii, nie były więc tylko czystą formułą słowną. Z powodu nie do końca spokojnej sytuacji politycznej (oficjalnie rządy wojskowe)²⁵ w kraju papież starał się bardziej

²³ Tamże, s. 125-130.

²⁴ Tamże, s. 137-140.

²⁵ Tajlandia uczestniczyła w tłumieniu drugiego powstania malajskiego (w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych). W 1976 roku doszło do masakry na Uniwersytecie Thammasat. Konstytucję anulowano. Gdy w 1979 roku Wietnam obalił reżim Demokratycznej Kampuczy, Tajlandia

OFICJALNE RELACJE TAJSKO-PAPIESKIE DO CZASU WIZYTY
JANA PAWŁA II

podkreślać wymiar duszpasterski oraz spotkanie z parą królewską, a w miarę możliwości ograniczał relacje z władzami politycznymi.

Oczywiście relacje watykańsko-tajlandzkie nie skończyły się na wizycie papieża Jana Pawła II. Relacje dyplomatyczne są stale podtrzymywane. Tajlandia posyła swoich ambasadorów, a Stolica Apostolska swoich nuncjuszy. Jednym z nich był abp Salvatore Pennachio, obecny nuncjusz apostolski w Polsce. Dowodem bliskich więzi były też uroczystości po kanonizacji św. Jana XXIII oraz św. Jana Pawła II. Obaj zapisali się ważnymi zgłoszkami w historii Tajlandii. Jan XXIII ugościł w Watykanie króla, drugi jako ten który odwiedził Tajlandię.

BIBLIOGRAFIA:

- Bressan L., *King Chulalongkorn and Pope Leo XIII: Siam and the Vatican in the 19th century*, Bangkok 1998.
- Chaiwan S., *A study of Christian mission in Thailand*, "East Asia Journal of Theology" 2 (1984) nr 1, s. 62-74.
- Kitiarsa P., *Missionary Intent and Monastic Networks: Thai Buddhism as a Transnational Religion*, "SOJOURN: Journal of Social Issues in Southeast Asia" 25 (2010) nr 1, s. 109-132.
- Kusalasaya K., *Buddhism in Thailand, its Past and its Present*, Bangkok 2001.
- Murrell P., *Louis XIV and the King of Siam*, "History Today" 64 (2014) no. 5, p. 31-38.
- Smithies M. & Luigi Bressan, *Siam and the Vatican in the Seventeenth Century*, Bangkok 2001.
- Sobczyński M. & M. Barwiński, *Geografia polityczna Tajlandii, „Azja, Afryka, Ameryka Łacińska. Studia i materiały”*, t. 80, Warszawa, s. 7-49.

---

wsparła partyzantkę Czerwonych Khmerów co poskutkowało incydentami granicznymi i starciami z wojskiem wietnamskim na granicy Tajlandii i Kambodży.